

toelichting

Messiaen verbreedde de horizon van zijn leerlingen door, naast de traditionele westerse theorie, muziek uit andere tijdperiodes, wereld-delen en natuurgeluiden te laten horen en analyseren. Het is in deze periode, tussen 1946-1948, dat Messiaen van de chef-dirigent van het Boston Symphony Orchestra Serge Koussevitzky de opdracht kreeg om de *Turangalîla-symfonie* te schrijven. Leonard Bernstein, leerling van Koussevitzky, dirigeerde in 1949 de première met het orkest. De uitvoering was een doorslaand succes en de uitbundige compositie is tot op de dag van vandaag, ondanks zijn complexiteit en unieke (soms atonale) klankwereld, één van de meest geliefde werken van Messiaen.

Turangalîla-symfonie

De titel van de *Turangalîla-symfonie* bestaat uit een samenstelling van twee lastig te vertalen woorden uit het

De titel van de Turangalîla-symfonie bestaat uit een samenstelling van twee lastig te vertalen woorden uit het Sanskriet. 'Turaṅga' is een begrip dat het verstrijken van de tijd omschrijft. Een van de betekenissen van 'lîla' is 'spel', in een meer abstracte betekenis van 'het spel van het leven'.

Sanskriet. 'Turaṅga' is een begrip dat het verstrijken van de tijd omschrijft. Een van de betekenissen van 'lîla' is 'spel', in een meer abstracte betekenis van 'het spel van het leven'. De woorden samen symboliseerden voor Messiaen een vorm van 'vitaliteit en leven'. Voor de tiendelige compositie vond de componist inspiratie in het 'Tristanmotief' uit de opera *Tristan en Isolde* van Richard Wagner. In tegenstelling tot de meeste composities van Messiaen heeft de symfonie geen religieuze betekenis of oorsprong. Hij componeerde het als een vreugdevolle vertelling over de liefde; een symfonisch liefdeslied.

unieke bezetting

De uitvoering vereist een grote orkestbezetting met een enorme batterij aan slagwerkers. De piano speelt tevens een belangrijke rol in diverse solopassages. De unieke klankkleur wordt mede bepaald door Messiaens inzet van de ondes-Martenot. Dit elektronische muziekinstrument werd door cellist en uitvinder Maurice Martenot (1898-1980) in de Eerste Wereldoorlog ontwikkeld en in 1928 voor het eerst aan een publiek gepresenteerd. Het instrument maakt gebruik van een elektronenbuis om een geluidsgolf te genereren en wordt bespeeld met behulp van een pianoklavier. Naast de unieke instrumentatie staat de symfonie ook aan de basis van een aantal ontwikkelingen in hedendaagse muziek. In het zevende deel, *Turangalîla 2*,

maakt Messiaen bijvoorbeeld gebruik van een ritmische reeks. De toepassing van deze reeks was een belangrijke opmaat voor het serialisme, de muziekstroming waarin reeksen van tonen, ritmes, maar bijvoorbeeld ook dynamische tekens de voorrang van de muziek bepalen in plaats van een melodie en harmonie. Net als andere twintigste-eeuwse componisten keek Messiaen ook verder dan de westerse muziek en werd de muzikale taal van zijn symfonie beïnvloed door onder meer ritmes uit de Indiase klassieke muziek. Oorspronkelijk droegen de 'Turangalîla'-tussendelen de naam hiervan, 'tâlas'.

vertrek vanuit traditie

Ondanks de unieke uitwerking van de *Turangalîla-symfonie* bouwde Messiaen de compositie aanvankelijk toch op als een traditionele symfonie met vier delen. De vier hoofddelen zijn deel 1, de inleiding waarin de belangrijkste muzikale thema's geïntroduceerd worden, deel 4 en 6, de 'liefdesliederen' waarin het thematische materiaal zich verder ontwikkelt, en het laatste deel 10. De finale is gecomponeerd in de sonatevorm, dé historische vorm van de symfonie. In een lang coda herhaalt het hele orkest op volle sterkte nog eens het zogenaamde 'liefdes-thema'. Met een prachtig welluidend slotakkoord laat Messiaen de luisteraar weten dat de vreugde der liefde geen einde kent.

tekst: Fien Duijnmayor

biografieën

Radio Filharmonisch Orkest

Het Radio Filharmonisch Orkest (RFO) is het symfonie-orkest van de Nederlandse Publieke Omroep en speelt een centrale rol in series als de NTR ZaterdagMatinee en het AVROTROS Vrijdagconcert. Het orkest onderscheidt zich met verrassende programmering, nieuwe composities en een sterke verbondenheid met het Nederlandse muziekleven. Onder leiding van chef-dirigent Karina Canellakis werkt het RFO met topzangers, dirigenten en componisten, en speelt het op het hoogste internationale niveau. www.radiofilharmonisch-orkest.nl

Karina Canellakis

Karina Canellakis is sinds 2019 chef-dirigent van het Radio Filharmonisch Orkest en sinds 2021 eerste gastdirigent van het London Philharmonic Orchestra. Ze is internationaal geliefd om haar intense, diepgaande interpretaties van symfonisch en opera-repertoire. Canellakis dirigeert regelmatig toporkesten wereldwijd en maakt opnames bij Pentatone, waaronder een Grammy-genomineerde Bartók-cyclus. <https://karinacanellakis.com>

concert info Messiaens Turangalîla- symfonie

Uitverkoop

Radio Filharmonisch Orkest

zondag 30 november 2025
Grote Zaal, 14:15

programma

zo 30 nov 25 | Grote Zaal, 14:15
concert zonder pauze

Messiaens Turangalîla-symfonie

Olivier Messiaen (1908–1992)

Turangalîla-symfonie

Inleiding
Chant d'amour 1
Turangalîla 1
Chant d'amour 2
Joie du sang des étoiles
Jardin du sommeil d'amour
Turangalîla 2
Développement d'amour
Turangalîla 3
Finale

uitvoerenden

Radio Filharmonisch Orkest
Karina Canellakis **dirigent**
Cédric Tiberghien **piano**
Cynthia Millar **ondes-Martenot**

toelichting

de liefde in symfonische vorm

Chef-dirigent Karina Canellakis treedt vanmiddag in de voetsporen van Leonard Bernstein, die met de wereldpremière van Messiaens *Turangalîla-symfonie* in 1949 aan de basis stond van het internationale succes. Deze uitvoering is ook een historische terugblik voor het Radio Filharmonisch Orkest: zij verzorgden in 1967 onder leiding van Jean Fournet de Nederlandse première van deze groots opgezette viering van de liefde in symfonische vorm.

Messiaens invloed

De Franse componist Olivier Messiaen (1908–1992) heeft met zijn authentieke geluid en het doceren aan componisten wereldwijd een zeer grote invloed uitgeoefend op de ontwikkeling van de hedendaagse muziek in de twintigste eeuw. Messiaen omschreef zichzelf als een 'componist van ritmes' en liet zich, naast de westerse muziek, sterk

beïnvloedden door de ritmische taal uit onder andere de niet-westerse muziektradities. In 1947 werd Messiaen aangesteld als docent muziekanalyse aan het conservatorium van Parijs. De functie was speciaal voor hem gecreëerd. Jonge componisten vanuit heel de wereld kwamen naar Parijs om zijn lessen te volgen, die bekend stonden als 'super-compositie-lessen'.

© Marco Borggreve

agenda tips

ontdek de grote namen in de Doelen!

zo 18 jan 26

Nederlands Philharmonisch Orkest met Lorenzo Viotti en Laurens Symfonisch
Mahler 2, een symfonie over leven, dood en wederopstanding

do 19 mrt 26

Amsterdam Sinfonietta en Ray Chen
Devil Strings

za 25 apr 26

Aurora Orchestra
Stravinsky's Sacre

ontdek het
programma op
dedoelen.nl

stay in touch!

see you @dedoelen &
share your pictures #dedoelen

tickets & info:

www.dedoelen.nl
+31 10 217 17 17
Schouwburgplein 50, Rotterdam

deDoelen vrienden

genoten van dit concert?

word vriend van de Doelen en draag bij aan het realiseren van een bijzonder en innovatief programma! Ga naar dedoelen.nl/vrienden voor meer informatie